

บทที่ 3

ศักยภาพ นโยบาย/แผนงาน และผลกระทบจาก เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) จังหวัดขอนแก่น

3.1 สภาพทั่วไป

จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ 6.8 ล้านไร่ หรือ 10,885.99 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ป่า 803,754.33 ไร่ (ร้อยละ 11.82 ของพื้นที่จังหวัด) มีประชากรรวม 1,756,101 คน ชาย 871,047 คน หญิง 885,054 คน จำนวน 499,450 ครัวเรือน อยู่ในเขตเทศบาล 554,482 คน และนอกเขตเทศบาล 1,201,619 คน มีพื้นที่การเกษตร 4.132 ล้านไร่¹² (ร้อยละ 60.8 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอยู่ในเขตชลประทาน 542,826 ไร่ (คิดเป็นร้อยละ 13.14 ของพื้นที่การเกษตร หรือร้อยละ 8 ของพื้นที่จังหวัด) ประชากรประกอบอาชีพทางการเกษตร 224,704 ครัวเรือน¹³ (ร้อยละ 45.89) จำนวนคนทำงานในภาคเกษตร 395,832 คน¹⁴

การปกครอง แบ่งเขตการปกครองเป็น 26 อำเภอ 198 ตำบล 2,331 หมู่บ้าน 389 ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 225 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 66 แห่ง (เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง และเทศบาลตำบล 62 แห่ง) และ องค์การบริหารส่วนตำบล 158 แห่ง (ที่มา: สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น) ราชการส่วนภูมิภาค 35 ส่วนราชการ และราชการส่วนกลางและรัฐวิสาหกิจ 208 หน่วยงาน

อาณาเขต ทิศเหนือติดกับจังหวัดอุดรธานี เลย และหนองบัวลำภู ทิศใต้ติดกับจังหวัดนครราชสีมา และบุรีรัมย์ ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดกาฬสินธุ์ และมหาสารคาม และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดชัยภูมิ และเพชรบูรณ์

¹² ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น

¹³ ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดขอนแก่น

¹⁴ ที่มา : โครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ปี 2550 สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การคมนาคม ทางรถยนต์ มีทางหลวงแผ่นดินผ่านพื้นที่จังหวัด 7 สาย ได้แก่

ทางหลวงหมายเลข 2 : สระบุรี-นครราชสีมา-ขอนแก่น-อุดรธานี-หนองคาย

ทางหลวงหมายเลข 12 : ขอนแก่น-เพชรบูรณ์

ทางหลวงหมายเลข 23 : แยกจากทางหลวงหมายเลข 2 ผ่านอำเภอบ้านไผ่
(ขอนแก่น) - มหาสารคาม

ทางหลวงหมายเลข 201 : ขอนแก่น-ชัยภูมิ-เลย

ทางหลวงหมายเลข 207 : ขอนแก่น-บุรีรัมย์

ทางหลวงหมายเลข 208 : ขอนแก่น-มหาสารคาม

ทางหลวงหมายเลข 209 : ขอนแก่น-กาฬสินธุ์

ทางรถไฟ เส้นทางจาก กรุงเทพฯ-หนองคาย ขนานกับทางหลวงหมายเลข 2 ผ่านอำเภอในเขตพื้นที่จังหวัด คือ อำเภอพล บ้านไผ่ เมืองขอนแก่น น้ำพอง และเขาสวนกวาง

ทางเครื่องบิน มีท่าอากาศยานพาณิชย์ 1 แห่ง ห่างจากตัวเมือง 8 กิโลเมตร เส้นทางบิน กรุงเทพฯ -ขอนแก่น- กรุงเทพฯ ใช้เวลาเดินทางประมาณ 45 นาที วันละ 3 เที่ยวบิน

การสื่อสารและโทรคมนาคม มีที่ทำการไปรษณีย์ จำนวน 27 แห่ง แยกเป็นประเภทรับฝาก (ปทฝ.) 3 แห่ง และประเภทรับ-จ่าย (ปทจ.) 24 แห่ง มีสำนักงานเขตโทรศัพท์ภูมิภาคที่ 2 ซึ่งมีชุมสายในการปฏิบัติงานในจังหวัด 8 แห่ง

สื่อมวลชน มีสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย NBT ขอนแก่น สำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 สถานีถ่ายทอดผ่านดาวเทียมของสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และช่อง 9 อสมท. สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ช่อง 7 และทีวีไทย นอกจากนี้ยังมีสถานีวิทยุกระจายเสียง 14 สถานี หนังสือพิมพ์ส่วนกลาง 12 ฉบับ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 13 ฉบับ

การศึกษา โรงเรียนทุกสังกัดที่เปิดสอนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 1,111 แห่ง จำนวนนักเรียน 247,982 คน จำนวนครู 12,089 คน จำนวนห้องเรียน 13,405 ห้อง (ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 1-5) สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา 7 แห่ง เป็นของรัฐ 4 แห่ง เอกชน 3 แห่ง

ศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา 1,312 แห่ง ประกอบด้วย วัด 1,261 แห่ง โบสถ์คริสต์ 45 แห่ง และมัสยิด 6 แห่ง นอกจากนี้ยังมีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 103 แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม - บาลี 165 แห่ง และมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง (ที่มา : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น)

ประเพณีวัฒนธรรม การดำเนินงานในด้านการส่งเสริม และอนุรักษ์วัฒนธรรม ได้จัดให้มี ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 116 แห่ง โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน 45 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 12 แห่ง ศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม 79 แห่ง องค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย สภาวัฒนธรรมจังหวัด 1 แห่ง สภาวัฒนธรรมอำเภอ 26 แห่ง สภาวัฒนธรรมตำบล 190 แห่ง สภาวัฒนธรรมหมู่บ้าน 1,678 แห่ง (ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น)

การสาธารณสุข มีสถานบริการสาธารณสุข ประกอบด้วย โรงพยาบาล 32 แห่ง เป็นโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 23 แห่ง มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2 แห่ง กระทรวงกลาโหม 1 แห่ง กรมอนามัย 1 แห่ง กรมสุขภาพจิต 1 แห่ง กรมการแพทย์ 1 แห่ง และเอกชน 3 แห่ง และสถานีอนามัย 248 แห่ง บุคลากรทางการแพทย์ ได้แก่ แพทย์ 888 คน (อัตราส่วนต่อคนไข้ 1:1,978) ทันตแพทย์ 209 คน (อัตราส่วนต่อคนไข้ 1:8,402) เภสัชกร 288 คน (อัตราส่วนต่อคนไข้ 1:7,702) และพยาบาล 3,489 คน (อัตราส่วนต่อคนไข้ 1:503) (ที่มา :สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น)

การค้าและบริการ มีโรงแรม 99 แห่ง ห้องพัก 4,606 ห้อง (ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดขอนแก่น) มีศูนย์การค้าขนาดใหญ่ 5 แห่ง และขนาดกลาง 3 แห่ง มีโรงงานผลิตเอทานอล 2 แห่ง กำลังการผลิตจาก มันสำปะหลัง 130,000 ลิตร/วัน และจากกากน้ำตาล 150,000 ลิตร/วัน สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง 499 แห่ง สถานีบริการก๊าซธรรมชาติ (NGV) 8 แห่ง สถานีบริการก๊าซ LPG 19 แห่ง และร้านจำหน่ายก๊าซหุงต้ม (LPG) 10 แห่ง (ที่มา : สำนักงานพลังงานจังหวัดขอนแก่น)

การเงินการธนาคาร เป็นที่ตั้งของธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และสถาบันการเงินพิเศษของรัฐ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย รวมทั้งธนาคารพาณิชย์สาขาหลักและสาขาย่อย รวมทั้งสิ้น 88 แห่ง (ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

3.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

1. เป็นพื้นที่ตั้งอยู่แนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) ตัดกับแนวเชื่อมโยงเศรษฐกิจเหนือ -ใต้ สู่พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Sea Board : ESB)

2. เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลส่งเสริมให้เป็น 1 ใน 3 จังหวัดนำร่องในการพัฒนาให้เป็นนครเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนอกเหนือจากจังหวัดภูเก็ต และเชียงใหม่

3. เป็นพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่

ข้าว

▶ นาปราง ผลผลิตรวม 78,702 ตัน

▶ นาปี ผลผลิตรวม 684,840 ตัน

- ข้าวเหนียว ผลผลิตรวม 490,635 ตัน

- ข้าวเจ้า ผลผลิตรวม 194,205 ตัน

อ้อยโรงงาน ผลผลิตรวม 5,569,768 ตัน

มันสำปะหลัง ผลผลิตรวม 804,483 ตัน

(ที่มา : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดขอนแก่น)

4. เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการค้า การลงทุน เนื่องจากเป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ พร้อมรองรับการพัฒนา

3.3 วิเคราะห์ศักยภาพจังหวัดขอนแก่น

แผนพัฒนาจังหวัดงบประมาณปี 2548- 2551 ¹⁵	
จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weakness)
1. ศูนย์กลางการคมนาคมในประเทศและอนุภูมิภาคอินโดจีน 2. มีสถาบันการศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา 3. มีโรงแรมที่ทันสมัยและได้มาตรฐานพร้อมศูนย์ประชุมขนาดใหญ่ 4. มีโรงพยาบาลและศูนย์การแพทย์ที่ทันสมัย พร้อมให้บริการด้านสาธารณสุขที่เป็นเลิศ 5. เป็นที่ตั้งของส่วนราชการทั้งระดับส่วนกลาง เขตภาคและส่วนภูมิภาค รวมถึงสถาบันการเงิน องค์กรธุรกิจต่างๆ ที่สามารถให้บริการคำแนะนำและสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่างๆ 6. มีแหล่งพลังงานที่พร้อมในการสนับสนุนการพัฒนา คือ โรงไฟฟ้า พลังน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ และโรงไฟฟ้าพลัง	1. ดินเค็ม ในพื้นที่ประมาณ 2 ล้านไร่ หรือร้อยละ 29.4 ของพื้นที่จังหวัด ทำให้ไม่สามารถทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2. ภัยแล้ง ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยมีปัญหาพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง 4 ระดับ คือ 1) พื้นที่เสี่ยงภัยสูง เนื้อที่ประมาณ 1,846,409 ไร่ หรือร้อยละ 27.8 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ด้านทิศใต้ของที่ตั้งตัวจังหวัด 2) พื้นที่เสี่ยงภัยปานกลาง เนื้อที่ประมาณ 3,554,170 ไร่ หรือร้อยละ 53.5 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด 3) พื้นที่เสี่ยงภัยน้อย เนื้อที่ประมาณ

¹⁵ ที่มา: แผนพัฒนาจังหวัดงบประมาณปี 2548- 2551 และแผนพัฒนาจังหวัดงบประมาณปี 2552 สำนักงานจังหวัดขอนแก่น

แผนพัฒนาจังหวัดงบประมาณปี 2548- 2551 ¹⁵	
ความรื้อร่วมน้ำพอง 7. มีบริษัท กสท.โทรคมนาคม จำกัด(มหาชน) และบริษัท ทศท.คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) ที่พร้อมให้บริการและสนับสนุนเครือข่ายการสื่อสาร	149,626 ไร่ หรือร้อยละ 2.3 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด 4) พื้นที่เสี่ยงภัยน้อยที่สุด เนื้อที่ประมาณ 1,070,329 ไร่ หรือร้อยละ 16.1 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน และใกล้แหล่งน้ำ

แผนพัฒนาจังหวัดงบประมาณปี 2552	
จุดแข็ง (Strengths) 1. มีที่ตั้งเป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2. มีเส้นทางการคมนาคมที่เป็นศูนย์กลางในการเดินทางและการขนส่งทั้งแนวเหนือ-ใต้ และตะวันออก-ตะวันตก ที่สามารถเชื่อมโยงไปยังภูมิภาคต่างๆ และประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 3. มีสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพจำนวนมาก 4. มีการบริการด้านการแพทย์ การประชุมสัมมนาที่มีคุณภาพและทันสมัย 5. มีแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ 6. มีแหล่งผลิตพลังงานจากแหล่งธรรมชาติ และพลังงานทดแทน 7. มีระบบการสื่อสารและโทรคมนาคมที่พร้อมให้บริการและสนับสนุนเครือข่าย 8. มีส่วนราชการระดับเขต/ภาค ที่พร้อมให้บริการแนะนำและสนับสนุนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ	จุดอ่อน (Weakness) 1. มีปัญหาด้านคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะด้านสุขภาพของประชาชน 2. มีปัญหาด้านแรงงานที่ยังมีอัตราการว่างงานค่อนข้างสูง 3. มีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาภาคบังคับยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 4. มีปัญหาพื้นที่เพื่อการเกษตรขาดความอุดมสมบูรณ์ 5. มีปัญหาพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติทั้งภัยแล้งและอุทกภัย 6. เป็นเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีคนหลากหลายอาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3.4 นโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดขอนแก่น

วิสัยทัศน์ : ขอนแก่นเมืองน่าอยู่ เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่ายการค้า การลงทุน การบริการ และการคมนาคมขนส่งในภูมิภาคสู่สากล

- พันธกิจ :**
- 1) ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
 - 2) สร้างความได้เปรียบการเป็นเมืองศูนย์กลางสู่การพัฒนา
 - 3) พัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขัน
 - 4) พัฒนาคุณภาพคนและสังคมสู่ชุมชนเข้มแข็ง
 - 5) ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการเรียนรู้และการท่องเที่ยว
 - 6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จังหวัดขอนแก่นได้มีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปีงบประมาณปี พ.ศ.2548-2552 โดยได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานเพื่อปฏิบัติการให้สามารถบรรลุเป้าประสงค์ของวิสัยทัศน์และพันธกิจของจังหวัด เมื่อวิเคราะห์จากศักยภาพของจังหวัดพบว่า เส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่ายการค้า การลงทุน การบริการ และการคมนาคมขนส่งในภูมิภาคสู่สากล เนื่องจากเส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่พาดผ่าน 4 ประเทศ ตั้งแต่ประเทศพม่า ไทย ลาว เวียดนาม และเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างประเทศในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงคือ ไทย ลาว เวียดนาม กัมพูชา และจีน สำหรับประเทศไทยเส้นทาง EWEC ได้พาดผ่านจังหวัดทางภาคเหนือ 4 จังหวัดและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 จังหวัด โดยที่จังหวัดขอนแก่นเป็นต้นทางของเส้นทางนี้

ในปี 2550-2551 รัฐบาลได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยได้มอบนโยบายให้ทุกจังหวัดกำหนดแนวทางการดำเนินงานตามนโยบายยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ที่ได้ประกาศอย่างชัดเจนในการมอบนโยบาย แนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ปี 2551 โดย รองนายกรัฐมนตรีโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ ทั้งนี้เพื่อต้องการมุ่งเน้นให้มีการสนับสนุนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และยึดหลักการสำคัญที่ว่า พอเพียง พอดี เศรษฐกิจพอเพียง “การกำหนดตำแหน่งของชุมชนในเรื่องรายได้จะมาจากไหนคือการกำหนดอาชีพของชุมชนจะมาจากไหน จึงจะไม่มากเกินไป ไม่เหมือนคนอื่น นี่คือหัวใจของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข”

ด้านอาชีพ ในแผนงานเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ปรับชื่อไปเป็นแผนงานพัฒนาอาชีพตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นในเรื่องอาชีพโดยตรงมีแผนงานผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่วนเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เช่น เกษตรธรรมชาติ ก็จะเกี่ยวเนื่องกับการดูแลสิ่งแวดล้อมโดยตรง เกษตรธรรมชาติ การปลูกต้นไม้ที่ไม่ใช้สารเคมี การพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ หรือถ้าจะเป็นหมู่บ้านที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว ก็จะเน้นเรื่องความสะดวก ความสะดวกมีวินัย ภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข

ด้านสังคม เน้นการพึ่งพิงเพราะชาวบ้านหลายคนยังพึ่งตนเองไม่ได้ จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า สังคมไทยขณะนี้มีปัญหาครอบครัวอ่อนแอ สมาชิกที่เป็นกำลังหลักของครอบครัวอพยพออกไปจากครอบครัว ในชุมชนจะเหลือคนแก่ที่ต้องดูแลเด็ก ๆ หรือคนแก่อยู่คนเดียว ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงเป็นไปได้ช้าเพราะครอบครัวพึ่งตนเองไม่ได้ การที่ชุมชนจะดูแลปัญหาได้ดี ต้องเน้นที่ครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของเศรษฐกิจ **สิ่งที่ควรระบุให้ชัดเจนในแผนชุมชน ก็คือมีกระบวนการพัฒนามีการดูแลคนที่มีการหรือคนที่ถูกทอดทิ้งโดยครอบครัว**

ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของประชาชน ซึ่งมีความจำเป็นมากเพราะจะต้องเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับครัวเรือน ขึ้นไปถึงระดับกระทรวงที่รับผิดชอบ เพราะถ้าคนในชุมชนสามารถกำหนดทิศทางของตนเองได้ภายใต้ศักยภาพที่ตนมี และการสนับสนุนของภาครัฐ ชาวบ้านก็จะ

พึ่งตนเองได้ เช่น ทำอาชีพเกษตร ทำอย่างไรชาวบ้านจะเข้าใจว่าเกษตรในปัจจุบันมีแบบแผนการเกษตรให้เลือกมากมาย เช่น เกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร และตนเองเหมาะกับการเกษตรแบบไหน ขณะนี้ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีความพร้อมเพียงใด การถอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านที่เรามีอยู่มากมายจะนำมาช่วยชาวบ้านได้อย่างไร ดังนั้น กระทรวงต่างๆ รวมทั้งท้องถิ่น (อบต. อบจ.) ที่มีงบประมาณจะต้องเข้ามาเชื่อมโยงเพื่อสนับสนุนชุมชน และถ่ายทอดความรู้ความสามารถลงถึงชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดกรอบนโยบายแผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขให้ทุกจังหวัด ได้มีการจัดทำแผนในงบประมาณ 2551 โดยไม่ได้เปลี่ยนโครงสร้าง จังหวัด อำเภอยังต้องช่วยดูโครงการให้ โครงการชุมชนไม่นำมาอนุมัติที่ส่วนกลาง โดยรัฐบาลพยายามทำความเข้าใจกับจังหวัดเพื่อจะสามารถอนุมัติโครงการได้ตรงเป้าหมาย และพยายามให้ผู้ว่าฯ รองผู้ว่าฯ นายอำเภอ จัดทำแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขให้เกิดผลในเชิงประสิทธิภาพของการพัฒนาชุมชนให้ได้มากที่สุด

จากนโยบายของรัฐบาลปี 2551 ที่ได้แถลงไว้อย่างชัดเจน ทำให้แผนงานพัฒนาของจังหวัดขอนแก่นได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามแนวทางนโยบายของรัฐบาล ดังนั้น งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อดำเนินงานตามโครงการยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข จึงไม่ได้มีแผนงานและโครงการที่จะสามารถดำเนินการเพื่อจะสนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์จากเส้นทางระเบียงตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) ได้อย่างต่อเนื่อง

ในปี 2550 รัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร จุลานนท์ ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ขึ้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นผลให้ประเทศไทยมีคณะรัฐบาลถึง 3 ชุดคือ คณะรัฐบาลโดยการนำของนายทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี สมชาย วงศ์สวัสดิ์ และเมื่อปลายปีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ส่งผลให้การจัดทำแผนงบประมาณประจำปี 2550-2551 ไม่สามารถดำเนินการได้และไม่ได้เป็นไปตามกรอบนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดขอนแก่นที่ได้มีการกำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มมีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี งบประมาณปี พ.ศ.2548- 2552 นอกจากนั้น ในปี 2551 ได้เกิดวิกฤตภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงทั่วโลก ส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงาน ภาคการผลิตอุตสาหกรรม ภาคบริการ การส่งออกสินค้าของประเทศอย่างมาก ดังนั้น รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศภายใต้ “โครงการไทยเข้มแข็ง” ส่งผลให้การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดต้องปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายของรัฐบาล ทั้งนี้ จากผลการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดขอนแก่น เพื่อสนับสนุนข้อมูลในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดดังนี้

สำนักงานจังหวัดขอนแก่นได้มีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี งบประมาณปี พ.ศ. 2548- 2552 มีการกำหนดนโยบายและแผนงานของจังหวัด ในประเด็นที่สอดคล้องกับการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับเส้นทาง EWEC ที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ที่ 3 เรื่องการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจเพื่อการแข่งขัน ประกอบด้วยกลยุทธ์ 6 กลยุทธ์คือ กลยุทธ์ที่ 1) พัฒนาส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร 2) พัฒนาส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าสินค้า OTOP 3) พัฒนาศักยภาพสนับสนุนและส่งเสริมการลงทุนและการประกอบการ SMEs 4) พัฒนาฟื้นฟูอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม และการกีฬา ให้ได้มาตรฐาน พร้อมด้วยการบริการด้านข้อมูล 5) พัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนด้านการค้าการลงทุน และการบริการ รวมทั้งการพัฒนาเครือข่ายการค้า การบริการ และ 6) เสริมสร้างศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมขนส่งโลจิสติกส์ และการพลังงาน โดยมีกรอบในการดำเนินโครงการย่อยทั้งสิ้น 39 โครงการ แต่จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในระยะ 5 ปี ปรากฏว่าโครงการย่อยต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายได้เท่าที่ควร เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณ ทั้งนี้สำนักงานจังหวัดขอนแก่นมีบทบาทหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลในการจัดทำแผนและงบประมาณ เพื่อให้องค์กรและหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ นอกจากนี้ในบางโครงการซึ่งไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณผ่านสำนักงานจังหวัดอาจจะเป็นผู้ดำเนินโครงการโดยได้รับงบประมาณจากแหล่งอื่น และในปี 2549-2550 สำนักงานจังหวัดไม่ได้มีการจัดทำแผนประจำปีเพื่อให้สอดคล้องกับแผน 5 ปี เนื่องจากปัญหาทางการเมืองที่มีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน 2549

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดขอนแก่น มีบทบาทหน้าที่เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้การพัฒนาเศรษฐกิจของผู้ประกอบการด้านการค้า การลงทุน และการขยายตลาด ที่ผ่านมาในปี 2551-2552 ไม่มีนโยบายและแผนงานใดๆ ที่จะสามารถเอื้อต่อการค้า การลงทุน และการขยายตัวในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับเส้นทาง EWEC เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณที่ไม่ได้รับจากส่วนกลางคือกระทรวงพาณิชย์ และปัญหาด้านนโยบายในระดับสูงจากกระทรวงและคณะรัฐบาล รวมทั้งปัญหาความไม่แน่นอนทางการเมือง ถึงแม้ว่าบทบาทและการกิจส่วนหนึ่งที่สำนักงานพาณิชย์จะต้องดำเนินการในการเชิญชวนนักธุรกิจกลุ่มใหม่ๆ เข้ามาลงทุนในพื้นที่ แต่จากผลการดำเนินงานในรอบหนึ่งปีที่ผ่านมาก็ยังไม่มียกธุรกิจรายใดที่จะให้ความสนใจที่จะเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้น แม้ว่าจังหวัดขอนแก่นจะเป็นจังหวัดขนาดใหญ่และถือว่าเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภาคอีสาน นอกจากนั้นจังหวัดขอนแก่นยังมีศักยภาพในด้านอื่นๆ เช่น การคมนาคมขนส่งที่มีความสะดวกรวดเร็ว สถาบันการศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยขอนแก่นซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการจำนวนมากหลากหลายสาขา มีศูนย์การบริการด้านการแพทย์ขนาดใหญ่และจำนวนมาก โดยเฉพาะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก มีสถาบันการเงินให้บริการด้านการเงินจำนวนมาก และโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าแต่เดิมนั้นรัฐบาลได้เคยมีนโยบายและการสนับสนุนงบประมาณระดับจังหวัด CEO จึงเป็นโอกาสส่งเสริมและสนับสนุนที่จะพานักธุรกิจในประเทศไทยไปศึกษา

ดูงานเพื่อเป็นการหาตลาดใหม่ๆ ในประเทศ สปป.ลาว และเวียดนาม แต่ปัจจุบันเงินงบประมาณเหล่านี้ได้ถูกยกเลิกไป

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น ไม่ได้มีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับเส้นทาง EWEC แต่อย่างไรก็ตามทางสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดได้พยายามที่จะดำเนินการเชิญชวนให้มีนักธุรกิจต่างประเทศเข้ามาลงทุนในพื้นที่ถึงแม้ว่าจังหวัดขอนแก่นค่อนข้างจะมีศักยภาพมากพอที่จะสามารถรองรับการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมได้มากขึ้นกว่านี้ได้ แต่เนื่องจากปัญหาหลักที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่หน่วยงานอุตสาหกรรมมองว่าความไม่เข้าใจและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประกอบการ/ผู้ผลิต/โรงงานอุตสาหกรรมกับกลุ่มชาวบ้านซึ่งมีทั้งกลุ่มบุคคลภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากอุตสาหกรรมต่างๆ

เมื่อพิจารณาถึงนโยบายและแผนการดำเนินการในระดับจังหวัดที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2548 ก็ยังไม่ปรากฏชัดเจนว่าจะมีการส่งเสริมและสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพด้านการค้า การลงทุน การบริการ และการคมนาคมขนส่งในภูมิภาคสู่สากลจากเส้นทาง EWEC นอกจากนี้หน่วยงานในพื้นที่ยังเห็นว่ารัฐบาลควรมีนโยบายและแผนการดำเนินการที่ชัดเจนและอย่างต่อเนื่องในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ได้มีการดำเนินงานมาแล้วกับประเทศ สปป.ลาว และเวียดนาม เช่นกรณีภาษีในการผ่านทางภาษีศุลกากร กฎหมายด้านการจราจร ข้อตกลงด้านการค้าเสรีต่างๆ เป็นต้น

สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง โดยบทบาทหน้าที่จะดำเนินงานตามนโยบายจากภาครัฐตั้งแต่ระดับจังหวัด กรม กระทรวงเป็นหลัก ทำหน้าที่ในการจัดวางผังเมืองให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากการศึกษาแผนที่และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า จังหวัดขอนแก่นตั้งอยู่บนแนวเส้นทาง EWEC ซึ่งตัดผ่านอำเภอลาดบัวหลวงและตำบลในเขตจังหวัดขอนแก่น ได้แก่อำเภอลาดบัวหลวง บ้านฝาง และอำเภอมืองขอนแก่น ในปี พ.ศ.2552 ที่ผ่านมา สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองได้เริ่มดำเนินงานในการวางและจัดทำผังเมืองในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยมีความร่วมมือระหว่างสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดขอนแก่น สำนักงานพัฒนาชุมชนขอนแก่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น และสำนักงานการประสานส่วนภูมิภาคจังหวัดขอนแก่น ภายใต้โครงการ “พลังชุมชนสร้างสรรค์ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข” โดยได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดขอนแก่น กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีแนวคิดให้ประชาชนพึ่งพาตนเองและสามารถแก้ไขปัญหาส่วนตัวและส่วนรวม รวมทั้งการยังชีพตนเองและประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นด้วย จึงนำไปสู่นโยบายกระทรวงมหาดไทยในการบูรณาการภารกิจ 4 หน่วยงาน ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมโยธาธิการและผังเมือง และการประสานส่วนภูมิภาค ภายใต้โครงการนี้กรมโยธาธิการและผังเมือง ซึ่งรับผิดชอบในเรื่องของการจัดทำผังชุมชน จึงได้ดำเนินการจัดทำผังชุมชนจะมุ่งเน้นการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินในชุมชน การอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปรับโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพิ่มศักยภาพทางกายภาพของชุมชน บนหลักการพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดเป็น “ทุนโครงสร้างของชุมชน” ซึ่งเกิดจากการวางแผนร่วมกันในชุมชน

งบประมาณตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ปี 2549-2552

จังหวัดขอนแก่นได้รับการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินงานตามโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดจากรัฐบาล ดังนี้

ปีงบประมาณ พ.ศ.2547 จำนวน 31,234,900 บาท

ปีงบประมาณ พ.ศ.2548 จำนวน 409 ล้านบาท

ปีงบประมาณ พ.ศ.2549 จำนวน 608,250,000 บาท

ปีงบประมาณ 2550-2551 เป็นงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรเพื่อดำเนินงานตามโครงการยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข โดยปีงบประมาณ พ.ศ.2550 จำนวน 127 ล้านบาท ปีงบประมาณ พ.ศ.2551 จำนวน 257 ล้านบาท

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 จำนวน 279,544,000 บาท

3.5 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ตารางการขยายตัวของ GPP จังหวัดขอนแก่น (พ.ศ.2544-2551)¹⁶

ประเภทผลิตภัณฑ์	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
ภาคเกษตร	7,871	8,369	10,239	18,635	11,514	13,119	14,829	15,426
1. เกษตรกรรม	7,441	8,025	9,766	10,129	11,030	12,712	14,407	15,010
2. ประมง	430	344	473	506	484	407	423	416
ภาคนอกเกษตร	59,871	65,951	73,047	80,914	85,584	104,018	112,260	119,938
3. เมืองแร่	2,352	2,272	2,087	1,733	1,796	1,833	1,690	1,674
4. อุตสาหกรรม	17,187	20,409	24,747	28,534	31,255	43,343	46,262	50,690
5. ไฟฟ้า ประปา และโรง แยกก๊าซ	1,472	1,507	1,578	1,792	1,926	2,153	2,179	2,415
6. ก่อสร้าง	3,991	4,334	4,803	5,021	3,993	4,679	5,276	5,355
7. การค้าและการค้าปลีก	11,954	13,608	14,749	15,870	16,865	18,825	20,456	22,029
8. โรงแรมและภัตตาคาร	1,389	1,588	1,571	1,837	2,268	2,666	2,936	3,141
9. การขนส่งและการ คมนาคม	3,970	3,966	4,091	4,406	3,944	3,953	4,261	4,303
10. การเงิน การธนาคาร และธุรกิจการประกันภัย	1,889	2,108	2,298	2,717	2,869	3,601	3,966	4,304
11. บริการด้าน อสังหาริมทรัพย์ การให้ เช่า และบริการทางธุรกิจ	2,290	2,394	2,431	2,485	2,591	2,703	2,781	2,650

¹⁶ ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประเภทผลิตภัณฑ์	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
12. การบริหารราชการแผ่นดิน การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ	3,998	4,522	4,726	5,364	5,906	6,452	6,885	7,183
13. การศึกษา	6,464	6,557	7,224	8,089	8,951	10,230	11,629	12,255
14. บริการสุขภาพ	2,482	2,201	2,253	2,490	2,605	2,967	3,310	3,312
15. บริการชุมชน สังคม และส่วนบุคคล	310	361	361	445	482	479	484	484
16. ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	124	124	128	132	134	134	139	143
รวม	67,742	74,320	83,286	92,804	97,689	117,137	127,089	135,363
รายได้ประชากรต่อหัว (บาท)	37,947	41,266	45,860	55,643	58,977	63,120	68,103	72,172
จำนวนประชากร (1,000 คน)	1,785	1,801	1,816	1,668	1,656	1,856	1,856	1,876

จากตารางข้างต้นนี้จะพบว่าการขยายตัวของ GPP จังหวัดขอนแก่น แสดงว่าภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดขอนแก่น ขึ้นอยู่กับการผลิตของภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าปลีกค้าส่งและภาคเกษตรกรรมเป็นสำคัญ โดยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีข้อมูลพื้นฐานของแต่ละสาขาการผลิตดังนี้

1) อุตสาหกรรมที่สำคัญ

การผลิตภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการขยายตัวในอัตราที่สูงอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดมากขึ้นเป็นลำดับ ประเภทของอุตสาหกรรมได้เริ่มปรับเปลี่ยน จากอุตสาหกรรมเกษตร มาเป็นอุตสาหกรรมวิศวกรรม ทั้งนี้ อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบทางการเกษตร เช่น โรงสีข้าว โรงงานมันเส้น โรงงานน้ำตาล และโรงงานเยื่อกระดาษ ฯลฯ

2) การลงทุนภาคเอกชน

จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุนของภาคอีสาน ทำให้มีผู้ประกอบการธุรกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศสนใจที่จะมาลงทุนในจังหวัด ส่งผลให้ปริมาณธุรกิจนิติบุคคลจดทะเบียนตั้งใหม่ภายในพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีปริมาณเงินลงทุนจำนวนมากเข้ามาในจังหวัด

**ตารางแสดงจำนวนและเงินลงทุนของธุรกิจนิติบุคคลขอจดทะเบียนตั้งใหม่ในจังหวัด
ขอนแก่น¹⁷**

ปี	จำนวนบริษัท	จำนวนเงินลงทุนบริษัท	จำนวนห้าง หุ้นส่วน	จำนวนเงินลงทุนห้าง หุ้นส่วน
2545	87	211,300,000	200	262,060,000
2546	111	561,790,000	259	550,600,000
2547	128	392,400,000	256	394,045,000
2548	161	561,750,000	277	371,060,000
2549	111	667,710,000	150	412,121,000

3) พืชที่สำคัญ

การเกษตรเป็นอาชีพหลักของประชาชนในจังหวัด ประมาณร้อยละ 75 ของประชากรทั้งจังหวัดประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักให้แก่เกษตรกร ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน ฯลฯ ด้านปศุสัตว์ มีการเลี้ยงโค-กระบือหนาแน่นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน และมีการเลี้ยงสุกร ไก่เนื้อ และไก่ไข่ ส่วนด้านประมงมีการเลี้ยงปลาในทุกอำเภอ ทั้งนี้ จังหวัดขอนแก่นได้จัดทำยุทธศาสตร์สินค้าเกษตร ปี 2545 – 2549 ทำให้ผลผลิตพืชเศรษฐกิจในจังหวัดมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น

ตารางแสดงผลผลิตการเกษตรของจังหวัดขอนแก่น¹⁸

หน่วย : ตัน

ปี	ข้าวนาปี	ข้าวนาปรัง	มัน สำปะหลัง	ข้าวโพด	อ้อย	ถั่วลิสง	ถั่วเขียว	ปอแก้ว
2540/41	468,591	21,071	474,721	9,224	2,746,581	2,361	1,743	4,090
2541/42	531,311	41,177	609,520	9,622	2,885,295	2,927	2,229	3,128
2542/43	542,992	40,196	738,060	4,993	3,565,935	3,198	2,175	1,890
2543/44	578,777	55,956	589,744	5,869	3,005,110	3,493	1,930	1,936
2544/45	566,441	42,399	565,418	5,434	4,366,791	3,806	1,817	1,648
2545/46	6,23,808	64,574	662,492	4,874	5,200,635	1,623	1,290	1,282
2546/47	499,378	61,233	807,504	4,555	4,086,390	1,151	383	904
2547/48	733,403	59,866	502,485	4,229	3,309,163	1,225	462	729
2548/49p	786,195	19,982	695,477	4,048	3,630,004	1,210	404	Na

¹⁷ ที่มา: สำนักงานพัฒนาธุรกิจการค้าจังหวัดขอนแก่น

¹⁸ ที่มา: สถิติการเกษตรของประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้แทนหอการค้าจังหวัดขอนแก่น¹⁹ ได้สะท้อนถึงปัญหาและอุปสรรคด้านการค้า การลงทุน และการขยายตัวด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากเส้นทาง EWEC รวมทั้งผลกระทบและการปรับตัวของภาคธุรกิจในจังหวัดขอนแก่นในระยะเวลาที่ผ่านมาว่า เนื่องจากปัญหาความไม่เข้าใจร่วมกันถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นและการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนในสังคมทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นฐานรากและกลุ่มนักธุรกิจระดับกลางในพื้นที่ ซึ่งคนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารและเข้าถึงข้อมูลได้มากที่สุดคือกลุ่มนักธุรกิจขนาดใหญ่มากกว่า ทำให้เกิดความเสียเปรียบของคนในระดับฐานรากเป็นอย่างมาก เป็นลักษณะของมือใครยาวสาวได้สาวเอา ดังนั้น หอการค้าจังหวัดขอนแก่นจึงมีแนวทางที่จะสร้างความเข้าใจและการรับรู้ให้กับชุมชนในทุกระดับชั้นมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มต้นที่จะมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการให้ข้อมูลในระดับปัจเจกชนมากขึ้น สำหรับการดำเนินงานในรูปแบบอื่นๆ นั้นยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนมากนัก และอยากจะให้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประสานงานและจัดเวทีเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนปัญหาอุปสรรคที่แท้จริง

ในการแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนในจังหวัดขอนแก่นจะเป็นลักษณะของการแข่งขันเชิงปัจเจกมากกว่า หากธุรกิจใดมีศักยภาพและมีข้อมูลมากกว่าก็สามารถที่จะยังคงสภาพของการดำเนินธุรกิจของตนได้ การขาดผู้นำ ไม่มีการรวมกลุ่มผู้ค้าที่เป็นเจ้าของธุรกิจเดิม เป็นการตั้งรับและขาดการต่อรองกับกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ที่เข้ามาลงทุนในจังหวัดและกลุ่มธุรกิจข้ามชาติ นอกจากนี้ ยังเห็นว่า การเปิดโอกาสให้มีกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่เข้ามาลงทุนมากขึ้นไม่ได้เป็นปัญหาอะไร คิดว่าในอนาคตหากธุรกิจขนาดเล็กที่ไม่สามารถปรับตัวได้และไม่มีการพัฒนาศักยภาพของตนมากขึ้น เป็นเจ้าของธุรกิจที่มีอายุมากและขาดทายาทที่จะได้ดำเนินกิจการเดิมของตนได้ต่อไป อาจจะต้องกลายเป็นผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการและธุรกิจใหญ่ๆ มากยิ่งขึ้น ปัญหาการขาดแหล่งเงินทุนสนับสนุน และมาตรการด้านภาษี

สำหรับการสร้างความเข้าใจเรื่องธรรมาภิบาลในภาคธุรกิจโดยใช้กระบวนการ CSR คิดว่านักธุรกิจส่วนใหญ่ในจังหวัดขอนแก่นยังไม่มีความพร้อมและความเข้าใจมากพอ เมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจขนาดใหญ่ ตัวอย่างเช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ที่ได้มีการดำเนินงานมานานและมีเงินทุนสนับสนุนจำนวนมาก แม้แต่บริษัท ໒໐໐໐๐๐๐๐ จำกัด ซึ่งเป็นเจ้าของธุรกิจการคาร์บอนด์และอะไหล่ยานยนต์เดิมในจังหวัดขอนแก่น ได้ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นด้านสังคมและศิลปวัฒนธรรมประเพณีในจังหวัดขอนแก่นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ขณะนี้ ภาคธุรกิจบางส่วนเพิ่งเริ่มจะเข้าใจแค่คำว่า บุรณการ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และพันธกิจ ดังนั้น เมื่อได้สรุปถึงความต้องการของภาคธุรกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐนั้นก็ยังไม่ชัดเจนว่า ต้องการให้หน่วยงานใดเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนอะไรบ้าง ตัวอย่าง เช่นต้องการให้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเป็นเจ้าภาพในการประสานงานและจัดเวทีประชุม เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนปัญหาอุปสรรคและความต้องการที่แท้จริง เพื่อที่จะทำให้ภาคธุรกิจเกิดความเข้มแข็งมาก

¹⁹ สัมภาษณ์ผู้แทนหอการค้าจังหวัดขอนแก่น

ขึ้น และสามารถดำเนินการไปตามทิศทางและเป้าหมายเดียวกันกับทิศทาง/นโยบายและเป้าหมายของจังหวัดขอนแก่น โดยให้นักวิชาการในมหาวิทยาลัยขอนแก่นเข้ามามีส่วนร่วมสร้างกระบวนการร่วมกันได้อย่างไร และจะอย่างไรให้แต่ละภาคส่วนของสังคมสามารถได้รับผลประโยชน์ร่วมกันและเป็นธรรมชาติแบบ win win ทั้งสองฝ่าย

3.6 ผลกระทบด้านสังคม

จากการศึกษาด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเส้นทางระเบียงตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) ทางด้านสังคม ปรากฏว่ายังไม่มีผลการศึกษาวิจัยใดๆ ที่สามารถให้ข้อมูลที่มีผลกระทบทางด้านสังคม โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการศึกษาทางด้านเศรษฐกิจและเป็นการศึกษาในระดับมหภาคทั้งสิ้น ดังนั้น ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยผลกระทบทางด้านสังคม โดยเฉพาะในระดับพื้นที่และชุมชนที่อยู่บนแนวเส้นทางระเบียง EWEC โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ สำนักงานจังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด นอกจากนี้ ได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้นำท้องถิ่นและจัดสนทนากลุ่มในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านฝาง อ.บ้านฝาง อ.ชุมแพ และสัมภาษณ์เจาะลึกในอีก 3 พื้นที่ คือเทศบาลตำบลดอนโมง อ.หนองเรือ อบต. นาเพียง และ อบต.หนองไผ่ อ.ชุมแพ จ.ขอนแก่น สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

พาณิชย์จังหวัดขอนแก่น²⁰ กล่าวว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดขอนแก่นที่จะต้องคำนึงถึงอย่างยิ่งคือ ปัญหาเรื่องแรงงาน ขณะนี้จังหวัดขอนแก่นมีการขาดแคลนแรงงานจำนวนมาก จึงทำให้ต้องมีการจ้างแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สปป.ลาว เวียดนาม พม่า ทั่วๆ ที่แรงงานในจังหวัดขอนแก่นที่เป็นคนไทยยังมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาค่าจ้างแรงงาน สวัสดิการ และการคมนาคมที่สะดวกเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอันเนื่องมาจากการพัฒนาเส้นทาง EWEC จึงทำให้มีแรงงานต่างชาติเข้ามาขายแรงงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชนเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาทางการเมืองและนโยบายภาครัฐที่ไม่แน่นอนและมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ภาคธุรกิจเริ่มที่จะให้ความสนใจเข้าไปลงทุนเพื่อเปิดตลาดและโรงงานในประเทศลาวและเวียดนามมากขึ้น เช่นกรณีบริษัทศรีวิโรจน์ฟาร์ม ที่ดำเนินการธุรกิจด้านผลิตผลการเกษตร ฟาร์มเลี้ยงไก่ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2552 สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจึงได้มีการปรับภาพหน้าที่ของหน่วยงาน โดยมุ่งเน้นตลาดภายในประเทศ และพยายามที่จะจัดให้มีการประชุมและแสดงสินค้าเพื่อจำหน่ายภายในจังหวัด เน้นกลุ่มเป้าหมายคือผู้บริโภคภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้มีการขยายตัวด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ อันเนื่องมาจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ซึ่งเริ่มต้นจากสถาบันการเงินล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกาและได้ขยายไปยังประเทศต่างๆ ทั่วทั้งโลก นอกจากนั้น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดได้มีการจัดทำโครงการเพื่อขอรับการ

²⁰ สัมภาษณ์พาณิชย์จังหวัด

สนับสนุนงบประมาณจากจังหวัด โดยการพานักธุรกิจบางกลุ่มไปดูงานยังประเทศจีน ซึ่งก็ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสำนักงานจังหวัด หากจะมองถึงศักยภาพของการขยายตัวด้านเศรษฐกิจของจังหวัด ที่มีโอกาสที่จะสามารถดำเนินการได้ผลดีในอนาคต ควรจะเป็นการลงทุนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมากที่สุด โดยควรจะคำนึงถึงคุณภาพของสินค้าเป็นหลัก เพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศที่มีการผลิตสินค้าประเภทเดียวกับไทย เช่น ข้าว ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากสมุนไพร ผลไม้ อาหารแปรรูป พืชอาหารสัตว์ สินค้าอุปโภคบริโภค เป็นต้น เนื่องจากว่าเป็นที่ต้องการของประเทศ สปป.ลาวและเวียดนามเป็นจำนวนมาก ในปี 2553 นี้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดได้มีแผนดำเนินงานที่จะจัดให้มีการจัดประชุมและนิทรรศการเพื่อเชิญชวนให้นักธุรกิจจากประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ สปป.ลาวและเวียดนาม เพื่อมาร่วมแลกเปลี่ยนกับผู้ประกอบการและศึกษาดูงานในสถานประกอบการธุรกิจและโรงงานในจังหวัด นอกจากนี้ยังได้เริ่มที่จะมีการขับเคลื่อนในเชิงรุกเพื่อให้เกิดผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และสร้างความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าจังหวัดขอนแก่น โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าจังหวัดขอนแก่น ตามคำสั่งจังหวัดขอนแก่น ที่ 3366/2551 เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2551 และมีการเปลี่ยนแปลงรายชื่อและปรับเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ใหม่เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตามคำสั่งจังหวัดขอนแก่น ที่ 338/2553 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2553 ลงนามโดย นายปราโมทย์ สัจจรักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะต้องเร่งดำเนินการคือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งควรจะมีรูปแบบและเนื้อหาที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

อุตสาหกรรมจังหวัด²¹ กล่าวว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวมตั้งแต่มีการพัฒนาเส้นระเบียบ EWEC จะพบว่าชุมชนเมืองการขยายตัวมากขึ้น การคมนาคมขนส่งสะดวกรวดเร็ว การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจด้านการค้า การลงทุน การบริการ และการคมนาคมขนส่งเพิ่มมากขึ้น มีธุรกิจห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ร้านอาหาร โรงแรม คลังสินค้า การบริการขนส่ง โรงงานอุตสาหกรรมด้านการเกษตร อุตสาหกรรมผลิตเครื่องไฟฟ้า มีการจ้างแรงงานเพิ่มมากขึ้น แต่ก็พบว่ามีปัญหาแรงงานตามมา ปัญหาด้านการจราจร ในอนาคตคาดว่าจะการเจริญเติบโตของชุมชนเมืองจะขยายตัวออกไปจนถึงเขตอำเภอรอบนอกที่อยู่ติดกับอำเภอเมือง และการขยายตัวด้านอุตสาหกรรมควรเน้นที่อุตสาหกรรมด้านการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร พืชผักปลอดสารพิษ เป็นศูนย์การจัดประชุมและนิทรรศการ และศูนย์การรักษาพยาบาลด้านสุขภาพ และการศึกษาสำหรับชาวต่างประเทศ

สำหรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น จะพบว่าส่วนใหญ่แล้วคนไทยมักจะเดินทางไปท่องเที่ยวยังประเทศลาว เวียดนาม และพม่า มากกว่าการที่ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้นจะ

²¹ สัมภาษณ์อุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น

เดินทางมาท่องเที่ยว เนื่องจากรายได้ทางเศรษฐกิจของเรามีมากกว่า และแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและในเชิงวัฒนธรรมของประเทศเหล่านั้นมีมากกว่าประเทศไทย

นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐมองว่า “ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นในพื้นที่คือความไม่เข้าใจและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประกอบการ/ผู้ผลิต/โรงงานอุตสาหกรรม กับกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากอุตสาหกรรมต่างๆ โดยมีกลุ่มบุคคลภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ให้ข้อมูลและสนับสนุนในกระบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านเรียกร้องมาโดยตลอด” ในอีกด้านหนึ่งคือ ปัญหาด้านแรงงาน จะเห็นได้ว่าจังหวัดขอนแก่นมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะแรงงานที่ไม่จำเป็นต้องมีทักษะ ซึ่งในช่วงปี 2550 จนถึงปัจจุบันจะพบว่ามีความแตกต่างเข้ามาขายแรงงานในจังหวัดขอนแก่นเป็นจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนใหญ่จะเป็นสัญชาติลาว รองมาคือ พม่า เวียดนาม และอื่นๆ และเนื่องจากแรงงานประเทศเพื่อนบ้านมีราคาถูกทำให้มีนักธุรกิจบางหลายมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศ สปป.ลาว และเวียดนามเช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานกระดาษ เป็นต้น

นอกจากนี้ หากจะได้มีการพิจารณาถึงจุดอ่อนของการพัฒนาและการใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากเส้นทาง EWEK อาจจะต้องคำนึงถึงตั้งแต่เรื่องของกฎระเบียบ ซึ่งไทยใช้พวงมาลัยขวาแต่ลาวและเวียดนามใช้พวงมาลัยซ้าย การกำหนดความเร็วในการขับขี่รถในลาวและเวียดนาม ปัญหาด้านสภาพภูมิประเทศซึ่งจะต้องมีการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมในประเทศ สปป.ลาวและเวียดนามไปจนถึงท่าเรือดานัง ยังคงเป็นเส้นทาง 2 ช่องทางจราจรทำให้ไม่มีความสะดวกรวดเร็วได้ดีพอ ส่งผลให้การขนส่งสินค้าจากประเทศไทยผ่านเส้นทาง EWEK ไม่สามารถที่จะส่งออกไปยังท่าเรือดานังและส่งต่อไปยังประเทศออสเตรเลียจนถึงฝรั่งเศส หรือจีน ฮองกง เกาหลี ญี่ปุ่น ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือในรอบเกือบ 10 ปีที่ผ่านมาเวียดนามเองก็ยังไม่มีความพัฒนาท่าเรือดานังให้สามารถรองรับปริมาณการส่งออกสินค้าจำนวนมากๆ ได้ การขยายคลังสินค้า และการบริหารจัดการระบบการขนส่งสินค้าที่ได้มาตรฐาน ซึ่งคิดว่าสิ่งหนึ่งที่เวียดนามคงจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการพัฒนาท่าเรือดานังคือการเผชิญกับปัญหาภัยธรรมชาติ เนื่องจากทะเลฝั่งตะวันออกในเขตที่ตั้งของท่าเรือดานังในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาพายุที่ค่อนข้างมากทุกปี ดังนั้น หากมองในแง่ความเป็นจริงแล้ว การขนส่งสินค้าออกไปยังประเทศฝั่งตะวันออกของไทยคงใช้เส้นทางหลักหมายเลขที่ 25 ซึ่งผ่านไปทางท่าเรือแหลมฉบังมากกว่า ทั้งๆ ที่เส้นทาง EWEK มีระยะทางสั้นกว่าเส้นทางเดิมแต่กลับใช้ระยะเวลามากกว่าถึง 2 วัน ประเทศไทยค่อนข้างจะได้รับประโยชน์จากการใช้เส้นทาง EWEK น้อยกว่าประเทศ สปป.ลาว เวียดนาม และจีน แม้ว่าประเทศไทยจะได้มีดำเนินการพัฒนาและก่อสร้างโครงข่ายการคมนาคมของเส้นทาง EWEK ภายในประเทศเสร็จสิ้นหมดแล้วก็ตาม

ขณะนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมได้มีนโยบายและแผนงานให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดดำเนินการโครงการเกี่ยวกับการสร้างธรรมาภิบาลให้กับโรงงานอุตสาหกรรมร่วมกับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่อร่วมในการตรวจสอบและควบคุมปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและชุมชน ตลอดจนการให้การส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการ CSR ซึ่งในเขตพื้นที่

จังหวัดขอนแก่นได้เริ่มดำเนินการมาแล้ว 2 ปี ดังนั้น ในอนาคตหากจะมีการขยายศักยภาพด้านเศรษฐกิจด้านการค้า การลงทุน การบริการ และการคมนาคมขนส่งของจังหวัดขอนแก่น ทุกภาคส่วนคงจะต้องคำนึงถึงการสร้างความเข้าใจและไว้วางใจซึ่งกันและกันให้มากขึ้นระหว่างภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและชุมชน โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ สำหรับในส่วนของขยายตัวการลงทุนควรจะเป็นกลุ่มสินค้าด้านการเกษตร เช่น อ้อย ข้าว และมันสำปะหลัง การแปรรูปสินค้า/อาหารด้านเกษตร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP สิ่งทอ แผงวงจรไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การรักษาพยาบาลด้านสุขภาพ การจัดประชุม/นิทรรศการ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3.7 ผลการศึกษาในระดับชุมชนท้องถิ่น จังหวัดขอนแก่น

3.7.1 กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านฝาง อำเภอบ้านฝาง

3.7.1.1 ข้อมูลทั่วไป

เทศบาลตำบลบ้านฝาง จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลครั้งแรกตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 82 ตอนที่ 66 วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ต่อมาได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 166 ตอนที่ 9 ก ลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2542 ตั้งอยู่บริเวณที่ว่าการอำเภอบ้านฝาง พื้นที่ทั้งหมด 4 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน (7 ชุมชน) อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดขอนแก่น ระยะทางห่างจากจังหวัดขอนแก่น 22 กิโลเมตร บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 ถนนมะลิวัลย์(เส้นทางสายจังหวัดขอนแก่น-อำเภอชุมชน) ซึ่งเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Collidor: EWEC)

เทศบาลตำบลบ้านฝาง มีเนื้อที่ประมาณ 2,500 ไร่ หรือ 4 ตารางกิโลเมตร ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลตำบลบ้านฝาง จำแนกได้ดังนี้ ย่านที่พักอาศัย จากลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบ้านฝาง มีลักษณะเป็นแบบกระจุกตัว รวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่นภายในชุมชน โดยมีการแบ่งแยกระหว่างพื้นที่ชุมชนเพื่อการอยู่อาศัยและพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม ปัจจุบันมีบ้านพักอาศัยในเขตเทศบาลจำนวน 1,295 หลัง มีพื้นที่ 89.06 ไร่ พื้นที่การเกษตร 1,787.23 ไร่ พื้นที่แหล่งน้ำ ห้วย และลำคลอง 70.12 ไร่ (ข้อมูลจากการจัดทำผังเทศบาลตำบลบ้านฝาง ปี 2552)

ปัจจุบันเทศบาลตำบลบ้านฝางมีประชากร แบ่งเป็นชาย 2,384 คน หญิง 2,472 คน รวม 4,856 คน เป็นประชากรวัยแรงงาน 1,996 คน ผู้สูงอายุ 439 คน ที่เหลือเป็นวัยเรียนและเด็กเล็ก 525 คน ส่วนใหญ่ชาวบ้านประกอบอาชีพทำการเกษตร รองลงมาคือพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม

ในอดีตเมื่อปี พ.ศ.2510 ได้มีการสร้างเส้นทางถนนมะลิวัลย์ตัดผ่านตำบลบ้านฝางเป็นถนนลาดยาง 2 ช่องทาง โดยเส้นทางนี้ได้แบ่งพื้นที่ดินของชุมชนออกเป็น 2 ฝั่งถนน ด้านทิศเหนือส่วนใหญ่เป็นการตั้งที่พักอาศัยของชุมชนมีการรวมตัวกันอยู่อย่างหนาแน่น สำหรับฝั่งถนนด้านทิศใต้

ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ทำการเกษตรโดยเฉพาะพื้นที่ทำนา แต่ก็ยังมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน ส่วนใหญ่ชาวบ้านมีการประกอบอาชีพการเกษตร มีการเลี้ยงวัวควาย ในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2520-2521 ชาวบ้านวัยทำงานเริ่มมีการอพยพแรงงานไปทำงานยังกรุงเทพฯ โดยเฉพาะในเมืองพัทยาเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ไปทำงานในโรงแรม ร้านอาหาร และค้าขายอาหาร

3.7.1.2 การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบในชุมชน

1) การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดิน ในปี 2544 มีการขยายถนนสายหลักที่เชื่อมต่อระหว่างตัวเมืองขอนแก่น – อ.ชุมแพ ซึ่งห่างออกไปประมาณ 80 กิโลเมตร จาก 2 ช่องทาง เป็นถนน 4 ช่องทาง คือ ส่วนหนึ่งของเส้นทาง EWEC ราคาที่ดินเดิมชาวบ้านเคยมีการซื้อขายกันภายในชุมชนไร่ละประมาณ 10,000-20,000 บาท เมื่อมีเส้นทางนี้เกิดขึ้นชาวบ้านเริ่มมีการขายที่ดินไปให้นายทุนในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งในช่วงแรกๆ นั้นมีการซื้อขายกันไร่ละประมาณ 100,000 บาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2548-2549 ที่ดินมีราคาเพิ่มสูงมากขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ที่ติดถนนราคาถีบตัวไปถึงกว่า 10 เท่า คือ ประมาณไร่ละประมาณ 1,500,000-2,000,000 บาท ทำให้ที่ดินเปลี่ยนมือจากชาวบ้านไปสู่ นายทุนมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ซื้อไว้เพื่อเก็งกำไร หรือสร้างโรงงานอุตสาหกรรม

2) การเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นและการจัดประชุมกลุ่มสนทนา พบว่าการเดินทางมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้นสามารถที่จะเดินทางเข้าไปยังตัวเมืองจังหวัดขอนแก่น โดยใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 15-20 นาที มีจำนวนรถโดยสารประจำทางมากขึ้นทุก 5 นาที เด็กนักเรียนสามารถเดินทางไปเรียนในโรงเรียนในตัวจังหวัดเพิ่มขึ้น แต่ก็เกิดผลเสียทำให้เกิดอุบัติเหตุเพิ่มมากขึ้น มีปริมาณรถยนต์รถประจำทางและรถขนส่งขนาดใหญ่จำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาเสียงดัง นักเรียนไม่มีความสะดวกในการข้ามถนนไปโรงเรียน รวมทั้งผู้สูงอายุที่จะต้องข้ามไปมาระหว่าง 2 ฝั่งถนนและการไปทำบุญที่วัด ต้องรอให้ลูกหลานขับรถไปรับไปส่ง ถึงแม้ว่าจะมีสะพานลอยข้ามถนนและมีการรณรงค์ให้มีการใช้สะพานก็ตาม แต่ก็ยังไม่ค่อยมีใครชอบใช้สะพานเท่าที่ควร เนื่องจากต้องขึ้นบันไดสูง เสียเวลาและไม่เคยชิน

3) การเปลี่ยนแปลงด้านที่อยู่อาศัยและวิถีชีวิต จากการที่มีเส้นทาง EWEC ชาวบ้านในชุมชนสามารถเดินทางเข้าไปในจังหวัดขอนแก่นได้สะดวกรวดเร็วมากขึ้น มีคนอพยพย้ายเข้ามาตั้งที่พักอาศัยในพื้นที่ชุมชนเพิ่มขึ้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการ นอกจากนั้น ร้านค้าในชุมชนมีจำนวนลดน้อยลงทำให้การซื้อขายภายในชุมชนลดน้อยลง โดยเฉพาะพืชผัก/เนื้อสัตว์และอาหารสำเร็จรูป ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมักจะเดินทางเข้าไปซื้อสินค้าในตัวจังหวัด เนื่องจากเส้นทาง EWEC เป็นเส้นทางที่พาดผ่านในตัวจังหวัดขอนแก่น จึงมีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งขนาดใหญ่และขนาดกลางเกิดขึ้นตามเส้นทางนี้เป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เป็นวัยแรงงานเข้าไปทำงานในโรงงานมากขึ้น และเริ่มมีการอพยพกลับเข้ามาในชุมชนเนื่องจากบางคนมีอายุมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ยังคงประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยไปซื้อที่ดินทำการเกษตรยังหมู่บ้านอื่น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเส้นทางนี้ทางด้านการเกษตร เมื่อมีการติดตั้งไฟฟ้าบนถนนทำให้แสงสว่างในตอนกลางคืนมีผลทำให้ข้าวสับและไม่มีเมล็ด และปัจจุบันชาวบ้านมีการเลี้ยงวัวควายน้อยลงมาก

4) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจชุมชน แม้ว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนจะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น เนื่องจากมีการซื้อขายที่ดินที่มีราคาสูงขึ้น ตลอดจนมีโอกาสทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และได้รับเงินจากการที่ถูกหลานไปทำงานที่เมืองพัทยา จึงทำให้ชาวบ้านมีการใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้น มีการซื้อรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ ค่าน้ำมันรถและมีการเดินทางไปซื้อสินค้าในตัวเมืองบ่อยครั้งขึ้น ชาวบ้านในชุมชนมีการแข่งขันในการใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นด้วย

5) ผลกระทบที่เกิดขึ้นด้านการศึกษาและเยาวชน เทศบาลตำบลบ้านฝางได้รับการถ่ายโอนโรงเรียนในสังกัดซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 2 แห่ง เด็กมีโอกาสด้านการศึกษาที่ดีขึ้นและมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีก็จะเข้าไปศึกษาในตัวจังหวัดและมีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงมากขึ้นจนถึงระดับปริญญา แต่อย่างไรก็ตามเด็กส่วนใหญ่ที่เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มักจะเข้าสู่โรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีเด็กจำนวนไม่น้อยที่มักจะหนีเรียนไปเที่ยวในตัวจังหวัด เนื่องจากการเดินทางที่สะดวกรวดเร็วและมีรถโดยสารประจำทางผ่านทุก ๆ 5 นาที เยาวชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินเพื่อการแต่งตัว และการใช้ชีวิตที่ฟุ่มเฟือยมากขึ้น เช่น มีการใช้เงินซื้อโทรศัพท์มือถือจำนวนมาก ญาติผู้ใหญ่มักจะบ่นว่าไม่ค่อยจะเชื่อฟังและเคารพผู้อาวุโส ส่วนหนึ่งคาดว่าอาจจะเกิดจากการได้รับอิทธิพลของสังคมเมือง ที่ส่วนหนึ่งมาจากกระแสการพัฒนาที่เข้ามากับการปรับปรุงถนนให้สะดวกขึ้น

6) ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนเริ่มห่างกันมากขึ้น จากการเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น และการประชุมกลุ่มสนทนพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ การทำบุญประเพณีของคนในชุมชนเริ่มลดน้อยลงไป สาเหตุเนื่องจากการขยายถนนที่กว้างมากขึ้นและแบ่งชุมชนออกเป็น 2 ฝั่งถนน รวมทั้งมีการอพยพย้ายถิ่นจากคนภายนอกเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนมากขึ้น ซึ่งคนส่วนใหญ่ที่ย้ายเข้ามาจะทำงานในจังหวัดจึงมีลักษณะของการทำงานไปเช้า-เย็นกลับ และมักจะมีการจ่ายใช้ซื้อสินค้า/อาหารจากในเมือง และบางครั้งก็มีความขัดแย้งของคนที่ย้ายเข้ามาสร้างบ้าน เพราะมีการถมที่ดินเพิ่มสูงขึ้น 1-2 เมตร ทำให้คนที่อยู่เดิมที่มีพื้นที่ใกล้เคียงที่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกิดปัญหาน้ำท่วม

7) เกิดการพัฒนากลุ่มอาชีพกว้างขวางขึ้น อันเนื่องมาจากเกิดช่องทางตลาดมากขึ้น สำหรับการส่งเสริมและพัฒนาด้านกลุ่มอาชีพ เมื่อปี 2547 ชาวบ้านเริ่มมีการรวมกลุ่มอาชีพโดยได้รับการส่งเสริมจากพัฒนาชุมชน และในปี 2548 จึงได้รับการสนับสนุนเงินอุดหนุนจากเทศบาลตำบลบ้านฝาง ปัจจุบันมีกลุ่มอาชีพ 9 กลุ่ม ที่สำคัญคือกลุ่มทอผ้า กลุ่มทำขนมทองม้วน ทองพับและสมุนไพร กลุ่มแจวบอง กลุ่มเบญจรงค์และดอกไม้ประดิษฐ์ และกลุ่มดอกไม้จันทร์ ซึ่งเป็นอาชีพเสริมของคนในชุมชนหลังจากเสร็จสิ้นจากการทำนา สำหรับกลุ่มทอผ้าโดยเฉพาะผ้าขาวม้าจะเป็นการรับจ้างที่มีการสั่งซื้อจากพ่อค้าในเมืองซึ่งเป็นสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาด และบางครั้งผลิตไม่ทันกับความต้องการของตลาด ส่วนกลุ่มทำขนมทองม้วน ทองพับเป็นสินค้าที่ขายดี แต่อาจจะไม่สามารถที่จะหาตลาดได้กว้างและไกลไปได้มาก เนื่องจากอาจไม่คุ้มค่างับค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อขยายตลาด

8) เกิดการพัฒนาเพื่อรองรับความเจริญทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านในชุมชนเริ่มมีการปรับตัวเพื่อรองรับการขยายตัวเมือง ด้านการศึกษาโรงเรียนได้มีการสร้างหลักสูตรการเรียนให้นักเรียนได้มีการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต บุญ ประเพณีท้องถิ่น อาชีพดั้งเดิม เช่นการทำนา การทอผ้า เพื่อไม่ให้เยาวชนลืมนิยามภูมิปัญญาท้องถิ่นและอาชีพดั้งเดิม ด้านวัฒนธรรมในชุมชนมีวัด 2 แห่งซึ่งตั้งอยู่สองฝั่งถนนจึงได้การรวมคณะกรรมการวัดทั้งสองร่วมกัน นอกจากนี้ เทศบาลตำบลบ้านฝางมีนโยบายและแผนการดำเนินงานที่จะพัฒนาบึงสว่างให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนสำหรับชุมชน และคนที่เดินทางสัญจรผ่านตำบลบ้านฝางบ้าง รวมทั้งจะสร้างเป็นอาคารเพื่อเป็นตลาดสินค้าชุมชน มีโครงการที่จะสร้างเส้นทางเดินทางสวนกัน

เพื่อลดอุบัติเหตุและทำให้ชาวบ้านสามารถข้ามถนนได้สะดวกยิ่งขึ้น คาดว่าประมาณ 10-20 ปี ข้างหน้าเทศบาลตำบลบ้านฝางจะเป็นส่วนหนึ่งของการขยายตัวเมืองขอนแก่น

3.7.2 กรณีศึกษาเทศบาลตำบลดอนโมง อำเภอนองเรือ

เทศบาลตำบลดอนโมง มีพื้นที่ทั้งหมด 3,769 ไร่ หรือ 6 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณเป็นชายและหญิง 2,000 คน รวม 4,000 คน ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างในภาคอุตสาหกรรม รองลงมาคือค้าขายและรับราชการ และการเกษตร ผลกระทบที่เกิดขึ้นที่เห็นได้ชัดเจน คือ

1) **ปัญหาเยาวชนที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมเมือง** มีการใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย ช็อปปิ้งมอเตอร์ไซด์ โทรศัพท์มือถือ ปัญหาการติดสิ่งเสพติดเหล้า นอกจากนี้ยังพบว่า ได้มีการซื้อขายที่ดินที่อยู่ติดถนนในช่วงก่อนที่จะมีการเริ่มก่อสร้างเส้นทาง EWEK เป็นจำนวนมาก โดยเป็นการซื้อขายกันเฉพาะคนในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่

2) **การเพิ่มขึ้นของราคาที่ดิน** ปัจจุบันได้เพิ่มสูงขึ้นไร่ละ 1-2 ล้านบาท แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลดอนโมงยังไม่มีมีการเปลี่ยนมือและยังคงเป็นของคนในพื้นที่ ในส่วนของการค้าขายในเขตเทศบาลตำบลดอนโมง ซึ่งแต่เดิมนั้นถือได้ว่าเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นจุดศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและการกระจายสินค้าการเกษตร เพราะเป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงระหว่าง 4 อำเภอ ซึ่งเดิมนั้นจะมีพ่อค้าในชุมชนบริเวณใกล้เคียงและในพื้นที่เป็นผู้นำสินค้าไปส่งยังตลาดในจังหวัดขอนแก่น เมื่อมีการก่อสร้างเส้นทาง EWEK ทำให้การเดินทางระหว่างเขตอำเภอบนเส้นทางนี้สะดวกเร็วรวดมากยิ่งขึ้น จึงทำให้มีนายทุนนอกพื้นที่และในจังหวัดขอนแก่นเข้ามาจับซื้อสินค้าในพื้นที่มากขึ้น ส่งผลให้การค้าขายในท้องถิ่นลดลงน้อยอย่างมาก ปัญหาด้านการจราจรเมื่อมีการขยายถนนที่กว้างขึ้น จนขยายไปติดริมฟุตบาททำให้รถที่เคยสามารถขนถ่ายสินค้าไม่สามารถจอดได้ ทำให้เกิดปัญหาการทำผิดกฎหมายด้านการจราจร และปัญหาด้านอุบัติเหตุเพิ่มขึ้น

3.7.3 กรณีศึกษาตำบลนาเพียง อำเภอชุมแพ

ตำบลนาเพียง มีพื้นที่ทั้งหมด 17,477 ไร่ หรือ 28 ตารางกิโลเมตร ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มร้อยละ 70 พื้นที่ดอนร้อยละ 30 และมีพื้นที่อยู่ในเขตชลประทานร้อยละ 20 มีประชากรเป็นชาย 4,260 คน เป็นหญิง 4,415 คน รวม 8,677 คน ประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ที่ทิศเหนืออำเภอชุมแพ 20 กิโลเมตร ทิศใต้อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ 18 กิโลเมตร ทิศตะวันออก อำเภอหนองเรือ 18 กิโลเมตร และทิศตะวันตก อำเภอชุมแพ 20 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรร้อยละ 70 มีการทำนาปีละ 2 ครั้ง ทั้งนาปีและนาปรัง มีการทำไร่อ้อย ปลูกถั่วเหลืองและถั่วเขียวหลังฤดูการเก็บเกี่ยวนาข้าวเนื่องจากอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน แรงงานในโรงงาน

อุตสาหกรรมร้อยละ 20 อาชีพค้าขายและรับราชการร้อยละ 10 ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ที่ดี

ผลกระทบที่เกิดขึ้นที่เห็นได้ชัดเจน คือ ปัญหาเยาวชน ที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมเมือง มีการใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย ชื้อโทรศัพท์มือถือ รถมอเตอร์ไซด์ การแต่งตัว ปัญหายาเสพติด เหล้า และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรจำนวนมาก

ที่ดินมีการเปลี่ยนมือ มีการซื้อขายที่ดินที่อยู่ติดถนนในที่มีการเริ่มก่อสร้างเส้นระเบียบ EWEC จนถึงปัจจุบันนี้เป็นจำนวนมากถึงประมาณร้อยละ 30 โดยจะขายให้กับกลุ่มพ่อค้าและนายทุนจากต่างจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ ปัจจุบันราคาที่ดินได้เพิ่มสูงขึ้นไร่ละ 1-2 ล้านบาท ผลกระทบด้านการคมนาคมมีความสะดวกเร็วรวดมากขึ้น เนื่องจากการตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชุมชนมีการกระจุกตัวหนาแน่นและห่างจากเส้นทาง EWEC เข้าไปประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ทั้งสองฝั่งของถนนเส้นทาง EWEC โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลนาเพียงจะตั้งอยู่ฝั่งทิศใต้ของเส้นทาง EWEC (ขอนแก่น-ชุมแพ) ดังนั้น จึงส่งผลในการประกอบอาชีพการเกษตรของชาวบ้านที่จะต้องเดินทางยูเทิร์นข้ามไปยังฝั่งถนนอีกด้านหนึ่ง ทำให้เกิดปัญหาอุบัติเหตุ

นอกจากนี้ยังพบว่า ตำบลนาเพียงมีแหล่งน้ำขนาดเล็กและพื้นที่ชลประทาน อบต.นาเพียงจึงได้มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพในการปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและการฉีดยาฆ่าแมลง โดยมีการจัดตั้งเป็นศูนย์ปลูกผักปลอดสารพิษเป็น 2 ศูนย์ และแบ่งพื้นที่สาธารณะของชุมชนให้แก่สมาชิกดำเนินการเอง มีการส่งเสริมสนับสนุนจากนักวิชาการเกษตรเข้ามาฝึกอบรมในช่วงแรกเท่านั้น แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะขาดการประสานงานและความร่วมมือจากภาคราชการที่จะเข้ามาให้ความรู้ได้อย่างต่อเนื่องในระดับอำเภอและจังหวัด ทั้งๆ ที่การปลูกผักปลอดสารพิษของชุมชนเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างมาก จนในบางครั้งไม่สามารถผลิตและส่งออกได้ทันต่อความต้องการของตลาด

สิ่งที่ชุมชนต้องการคือ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและความเข้าใจภายในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและนักวิชาการ รวมทั้งการได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่ๆ ใดๆ จากหน่วยงานภาครัฐและนักวิชาการอย่างต่อเนื่อง

3.7.4 กรณีศึกษาตำบลหนองไผ่ อำเภอชุมแพ

ตำบลหนองไผ่ มีพื้นที่ทั้งหมด 16,625 ไร่ หรือ 26.6 ตารางกิโลเมตร มีประชากรเป็นชาย 4,936 คน เป็นหญิง 4,823 คน รวม 9,759 คน ประกอบด้วย 16 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ทิศเหนืออำเภอชุมแพ ซึ่งห่างจากอำเภอชุมแพประมาณ 2 กิโลเมตร บนถนนสายชุมแพ-สีชมพู โดยมีพื้นที่ของชุมชนบางส่วนที่อยู่ติดกับเส้นทาง EWEC ใน 5 หมู่บ้านของตำบลนาเพียง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรประมาณร้อยละ 70 ได้แก่ การทำนา ทำไร่ และทำสวน อาชีพค้าขายและรับจ้าง ในโรงงานอุตสาหกรรมร้อยละ 28 ที่เหลือเป็นข้าราชการประมาณเพียงร้อยละ 1-2

ตำบลนาเพียงเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตแห้งแล้ง จึงทำให้ชาวบ้านสามารถทำนาได้ปีละหนึ่งครั้ง นอกจากนี้ ชาวบ้านยังมี

สำหรับผลกระทบในการมีเส้นทาง EWEC นั้น จากผลการศึกษาพบว่าภาพรวมผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากเส้นทาง EWEC ของตำบลหนองไผ่ไม่ปรากฏผลอะไรที่ชัดเจน แต่ก็มีช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจบางส่วนให้ดีขึ้น เพราะมีการขยายสินค้า OTOP เช่น ข้าวหอม ซึ่งเป็นอาชีพหลักที่สำคัญคือการขายข้าวหอม โดยจะทำกันหลังจากเสร็จสิ้นการเกษตร เป็นอาชีพดั้งเดิมที่ชาวบ้านได้ดำเนินการมาหลายสิบปี นับได้ว่าเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นอย่างดี โดยมีกลุ่มชาวบ้านนำไปขายในเขตกรุงเทพฯ ปัจจุบันนอกจากจะขายภายในชุมชนแล้ว ยังขยายไปยังบริเวณติดถนนเส้นทาง EWEC ในช่วงเส้นทางสายอ.ชุมแพ-อ.สีชมพู-จ.หนองบัวลำพู

ที่ดินมีการเปลี่ยนมือ เหมือนกับชุมชนอื่นๆ ที่มีพื้นที่ติดกับเส้นทาง EWEC โดยปี 2539 ชาวบ้านเริ่มมีการซื้อขายที่ดินที่อยู่ติดถนนมะลิวัลย์ (ชุมแพ-ขอนแก่น) ให้กับกลุ่มพ่อค้านายทุนในพื้นที่อำเภอชุมแพเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการซื้อขายกันตั้งแต่ประมาณไร่ละ 1,000,000 บาทขึ้นไป ซึ่งเป็นถนนเส้นที่จะมีการขยายของเส้นทาง EWEC และพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้ทราบข่าวมากเกี่ยวกับการขยายเส้นทาง EWEC จะมีเฉพาะกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวนไม่มากที่ทราบข่าวเท่านั้น ในช่วงปี 2540-2541 ที่เริ่มมีการซื้อขายที่ดินจากชาวบ้านไปสู่กลุ่มนายทุน และเกิดการลงทุนเพื่อก่อสร้างอาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้น แต่กับปรากฏว่าการซื้อขายอาคารพาณิชย์ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากในช่วงนั้นประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงคือปัญหาต้มยำกุ้ง จากประเด็นปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเส้นทาง EWCE ไม่ได้ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อชาวบ้านในชุมชนมากนัก แต่กับส่งผลต่อเศรษฐกิจของกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจในพื้นที่อำเภอชุมแพมากกว่า ปัจจุบันนี้จะมีกลุ่มนักธุรกิจรุ่นใหม่ที่เป็นทายาทของกลุ่มพ่อค้าในพื้นที่อำเภอชุมแพมีการลงทุนในเรื่อง คลังสินค้า ธุรกิจวัสดุก่อสร้าง การรับเหมาก่อสร้าง ค่าขายรถมอเตอร์ไซด์ ค่าขายเครื่องอุปโภคบริโภค เป็นต้น นอกจากนี้พ่อค้าและนักธุรกิจในพื้นที่ได้มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นเพื่อต่อต้านกับธุรกิจข้ามชาติ เช่นกรณีการเปิดธุรกิจห้างโลตัส เป็นต้น

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจจากการศึกษาที่ค้นพบคือ ตำบลหนองไผ่เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีผู้นำที่เป็นผู้นำชุมชนถึง 3 สมัยจนถึงปัจจุบันนี้ (ปีพ.ศ.2553) ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสบการณ์ในการทำงานมายาวนาน เริ่มตั้งแต่การเป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำนัน เป็นสมาชิกบริหาร อบต. จนมาเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไผ่ และสามารถเข้าถึงชาวบ้านในชุมชนได้เป็นอย่างดี มีกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำทุกกลุ่มและชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกิจกรรมที่ส่งเสริมและเสริมสร้างให้กับชุมชนเกิดความเข้มแข็ง จนทำให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับของชาวบ้านในชุมชน โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือโครงการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ที่มีการก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2542 ปัจจุบันนี้กลุ่มออมทรัพย์ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยมีสมาชิกประมาณ 1,000 กว่าคน มีการระดมเงินออมเดือนละ 100 บาทต่อคนต่อเดือน และมีการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน มีการปล่อยเงินให้สมาชิกกู้ยืมได้ทุกเรื่อง เช่นการเล่าเรียนบุตร เจ็บป่วย ซื้อปุ๋ย การประกอบอาชีพ กู้ไปชำระหนี้ในระบบ เป็นต้น จึงทำให้มีนักวิชาการและชุมชนต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่โดยตลอด นอกจากนี้ อบต.ได้ให้การสนับสนุนกับกิจกรรมการรวมกลุ่มอาชีพอื่นๆ เช่น กลุ่มผ้ามัดหมี่ ผ้าไหมพรม หมวกไหมพรม ไม้ไผ่ทำข้าวหลาม ข้าวหลาม เสื้อผ้า เสื้อก๊ก ซาเป๊ะ ตำปึง ข้าวปลอดสารพิษ เป็นต้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรมากนัก ส่วนใหญ่ชาวบ้านในชุมชนยังคงมีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน มีการปลูกพืชผักเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนและค้าขายภายในชุมชน ชาวชนกก็ไม่พบปัญหาอะไร เนื่องจาก อบต.ได้มีการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังพบปัญหาด้านการทะเลาะวิวาทบาง ปัญหาการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไม่มี เนื่องจากชาวบ้านได้เห็นประสบการณ์ของชาวบ้านในชุมชนที่มีการใช้จ่ายเงินมากเกินไป จึงนำมาเป็นบทเรียนให้ชาวบ้านเกิดความคิดในเรื่องของการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น โดยการอาศัยการบันทึกรายรับรายจ่ายของบัญชีครัวเรือน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเส้นทาง EWEC ไม่ได้ก่อให้เกิดปัจจัยใดต่อชุมชนหนองไผ่เท่าไร นอกจากการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการซื้อขายที่ดินเท่านั้น

3.8 สรุปผลกระทบของเส้นทาง EWEC ต่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนการปฏิบัติงานของจังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี งบประมาณปี พ.ศ.2548-2552 และแผนพัฒนาจังหวัดประจำปี พ.ศ.2548-2549 ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้บริหารและนักวิชาการที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ยังไม่ปรากฏโครงการที่สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่จะทำให้จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงเครือข่ายการค้า การลงทุน การบริการ และการคมนาคมขนส่งในภูมิภาคสู่สากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์จากการใช้เส้นระเบียบวงตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการขาดงบประมาณสนับสนุนและปัญหาที่เกิดขึ้นทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนคณะรัฐบาลเรื่อยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548-2551

ด้านเศรษฐกิจโดยภาพรวมการเจริญเติบโตของจังหวัดขอนแก่นมีการขยายตัวและเติบโตอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดผลด้านเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ดีขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงการใช้ประโยชน์จากเส้นทาง EWEC เพื่อการกระจายสินค้าและคมนาคมขนส่งภายในประเทศเท่านั้น เนื่องจากเส้นทางนี้ยังไม่ได้มีการพัฒนาจุดเชื่อมโยงภายในประเทศ สปป.ลาว และเวียดนามอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น จึงปรากฏว่าการขนส่งสินค้ายังคงใช้เส้นทางเดิมที่ออกไปท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งใช้ระยะเวลาในการขนส่งน้อยกว่าเส้นทาง EWEC ถึง 2 วัน นอกจากนี้พบว่าประชาชนที่เป็นเจ้าของที่ดินเดิมที่อยู่ติดกับเส้นทาง EWEC แต่ก็พบว่าชุมชนมีการนำสินค้า TOP มาวางขายและเริ่มมีแหล่งกระจายสินค้าเกิดขึ้นบนเส้นทางดังกล่าว ได้มีการเปลี่ยนการถือครองที่ดินให้กับกลุ่มพ่อค้านายทุนจากต่างจังหวัดและนายทุนในจังหวัดไปเกือบจะทั้งหมด ปัญหาแรงงาน เช่นปัญหาแรงงานข้ามชาติเข้ามาทำให้โรงงานขนาดใหญ่หลายแห่ง

ด้านสังคมพบว่า ปัญหาใหญ่ที่สุดที่เกิดขึ้นกับเยาวชน คือปัญหาการจ่ายใช้ฟุ่มเฟือย ปัญหา ยาเสพติด การดื่มเหล้า การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ประชาชนมีการแข่งขันการใช้จ่ายเงินเพิ่มมากขึ้น ปัญหาความสัมพันธ์ภายในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจากเดิมเคยมีการพึ่งพิงและการเอื้ออาทรกันระหว่างคนในชุมชนที่ห่างออกไป พฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไปคือเป็นการซื้ออาหารสำเร็จรูปมาบริโภคมากขึ้น เนื่องจากความสะดวกสบายของการเดินทางจากตัวจังหวัด ซึ่งอาจจะส่งผลที่เกิดขึ้นจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัยและเกิดปัญหาด้านสุขภาพตามมา ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนในพื้นที่กับภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านการจราจรและอุบัติเหตุ

